

กลไกสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา

ประเวศ วะสี

(๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๐)

มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

๑.

เกริ่นนำ – ปัจจัยของความสำเเร็จ

มีความพยายามปฏิรูปการศึกษากันมาหลายครั้ง แต่การศึกษาก็ยังวิกฤต ในปี ๒๕๖๐ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการอิสระปฏิรูปการศึกษา อันมีศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลาเป็นประธานคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา เป็นกลไกที่ดี เป็นปัจจัยแห่งความสำเเร็จ

เพราะความซับซ้อนและยากความไม่สำเเร็จในอดีตจึงมีมาก เคยมีคนเก่งและดีอย่าง ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ผู้เคยเป็นเลขาธิการสภาการศึกษา และเคยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ การปฏิรูปการศึกษาก็ไม่สำเเร็จ เคยมีนายกรัฐมนตรีท่านหนึ่งมาควบตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการด้วย การปฏิรูปการศึกษาก็ไม่สำเเร็จ มีการออก **พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒** ซึ่งเป็นกฎหมายที่ดีมาก ก็ปฏิรูปการศึกษาไม่สำเเร็จ

ควรศึกษาจากความไม่สำเเร็จ ว่า

- (๑) การมีข้อเสนอนโยบายหรือกฎหมาย แม้ดีเพียงใด
- (๒) การมีแผนการศึกษาแห่งชาติ แม้ดีเพียงใด

ไม่นำไปสู่ความสำเเร็จ เพราะเรื่องที่ซับซ้อนและยากอันมีผู้เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย การมีอะไรที่**สำเเร็จรูป** เช่น ข้อเสนอ นโยบาย กฎหมาย แผน ผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจบ้าง ไม่ปฏิบัติบ้าง ปฏิบัติไม่ถูกต้องบ้าง ผู้สนับสนุนสนับสนุนไม่ตรงบ้าง

เครื่องมือที่จะทำให้ฝาคความยากไปสู่ความสำเเร็จ คือ กระบวนการ “การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ” (Interactive learning through action)

ฉะนั้น คณะกรรมการอิสระฯ จึงไม่ควรจะมีเฉพาะข้อเสนอต่อ **กรม**. แต่ส่งเสริมและมีส่วนร่วมในกระบวนการ “เรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ” ซึ่งจะช่วยให้เมื่อยื่นข้อเสนอต่อ **กรม**. ทุกฝ่ายได้เรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติมาแล้ว ซึ่งเป็นการเริ่มต้นปฏิรูปไปแล้ว และเป็นฐานให้กระบวนการปฏิรูปดำเนินต่อไปได้

๒.

ปฏิรูปแนวคิด จากการคิดแบบแยกส่วนสู่การคิดแบบบูรณาการ

การพัฒนาต่างๆ ในโลกล้วนคิดและทำแบบแยกส่วน จึงนำไปสู่การเสีย ความสมดุล และไม่ ยั่งยืน ปัญหาความไม่ยั่งยืนจึงเป็นวิกฤตการณ์ของโลกอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งยังแก้ไขไม่ได้ และจะแก้ไข ไม่ได้ ถ้ายังไม่ปรับวิธีคิดแบบแยกส่วนไปเป็นวิธีคิดแบบบูรณาการ

การศึกษาก็ใช้แนวคิดแบบแยกส่วน คือแยกส่วนจากชีวิต ไปเอาวิชาเป็นตัวตั้ง การศึกษาจึง เหมือนอยู่นอกสังคม ไม่รู้ร้อนรู้หนาวกับสังคม ไม่รวมทุกข์ร่วมสุขกับสังคม ไม่รวมแก้ปัญหา จึง อ่อนแอ

การปรับเปลี่ยนแนวคิด จึงเป็นหัวใจของการปฏิรูป ปรับจากการคิดการศึกษาแบบแยกส่วน มาเป็นการศึกษาที่บูรณาการกับชีวิตและสังคม

การศึกษาต้องอยู่ในการพัฒนาอย่างบูรณาการ และเป็นพลังให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ

คำสอนและการปฏิบัติของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ล้วนเป็นแนวคิดและการพัฒนาแบบ บูรณาการ

การพัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เอากรมและองค์กรเป็นตัวตั้งไม่ได้ เพราะ กรมและองค์กรแยกส่วนเป็นเรื่องๆ

พื้นที่คือ ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด

ชุมชนท้องถิ่นคือฐานของประเทศ ถ้าฐานของประเทศแข็งแรงจะรองรับประเทศให้มั่นคง การปฏิรูปการศึกษาควรเอาจังหวัดเป็นตัวตั้ง ถ้าปฏิรูปการศึกษาแต่ละจังหวัดได้ทุกจังหวัด การ ปฏิรูปอย่างอื่นๆ จะง่ายขึ้น

๓.

การปฏิรูปการศึกษาที่เอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง การปฏิรูปการศึกษาจังหวัด

(๑.) หลักการ

๑. เป็นการศึกษาเพื่อคนทั้งมวลในจังหวัด (Education for All)
๒. ทุกภาคส่วนในจังหวัดร่วมจัดการศึกษา (All for Education)
๓. การศึกษาเพื่อพัฒนาทั้งหมด (Education for All Development)

(๒.) การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการโดยเอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง ทุกจังหวัดควรมีการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้ง ๘ เรื่องอย่างเชื่อมโยงกันและกัน คือ **เศรษฐกิจ - จิตใจ - สังคม - สิ่งแวดล้อม - วัฒนธรรม - สุขภาพ - การศึกษา - ประชาธิปไตย** โดยมีฐานอยู่ในทุกหมู่บ้านและตำบล

แต่ละเรื่องชุมชนท้องถิ่นสามารถตั้งเป้าหมายได้ เช่น

เศรษฐกิจ มีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นปัจจัยให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและการพัฒนาอื่นๆ

สังคม เป็นสังคมไม่ทอดทิ้งกัน โดยจะดูแลเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ทั้งหมดในจังหวัดเป็นต้น ทั้งนี้ สุดแท้แต่ที่แต่ละพื้นที่จะต้องเป้าหมายกันเอง

(๓.) **ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาในจังหวัด** ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาในพื้นที่มีมากมายและหลากหลายมาก ทั้งของชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ทรัพยากรเพื่อการศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่ที่ครูและห้องเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงทั้งหมด (All for Education)

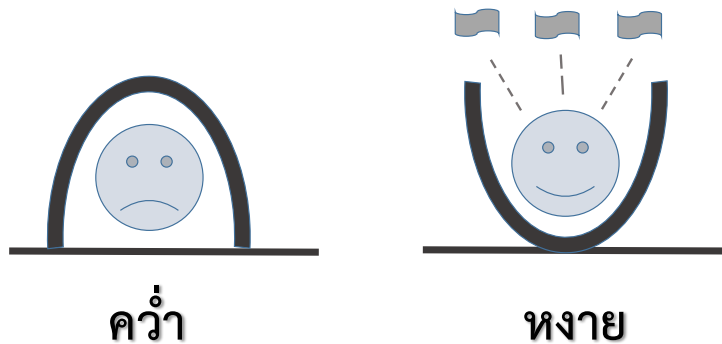
ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ **การมีกลไกประสานทรัพยากรทั้งหมด ในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาและการพัฒนาของจังหวัด**

(๔.) **ปฏิรูปการเรียนรู้** ต้องปฏิรูปจากการสอนท่องวิชา ซึ่งคับแคบแยกส่วน ไปสู่การเรียนรู้ที่เปิดกว้าง และพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์

มีตัวอย่างโรงเรียนที่ปฏิรูปการเรียนรู้ จากการเอาวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นเอาความจริงของชีวิตเป็นตัวตั้ง แล้วทุกอย่างเปลี่ยนแปลงใหม่หมดโดยรวดเร็ว กล่าวคือ **เดิม** โรงเรียนสอนให้ท่องวิชา ก็อยู่กับตัวเอง คับแคบ เจียบเหงา ซึมเซา ไม่มีความสุข เพราะความบีบคั้น (การอยู่ในที่คับแคบก็จะรู้สึกถูกบีบคั้น เช่นเดียวกับการติดคุก)

ต่อมาเมื่อโรงเรียน เปลี่ยนแปลงเอาความจริงของชีวิตเป็นตัวตั้ง ชีวิตต้องทำงาน ต้องมีสุนทรียกรรม ต้องมีสัมพันธ์ภาพกับคนอื่นและสิ่งอื่น โรงเรียนก็เปลี่ยนเป็นมีชีวิตชีวา คึกคัก ด้วยการ ทำงาน ด้วยการมีความสัมพันธ์กับชุมชน วัฒนาอาราม และภาคธุรกิจ ความทุกข์ก็เปลี่ยนเป็นความสุข และความสร้างสรรค์

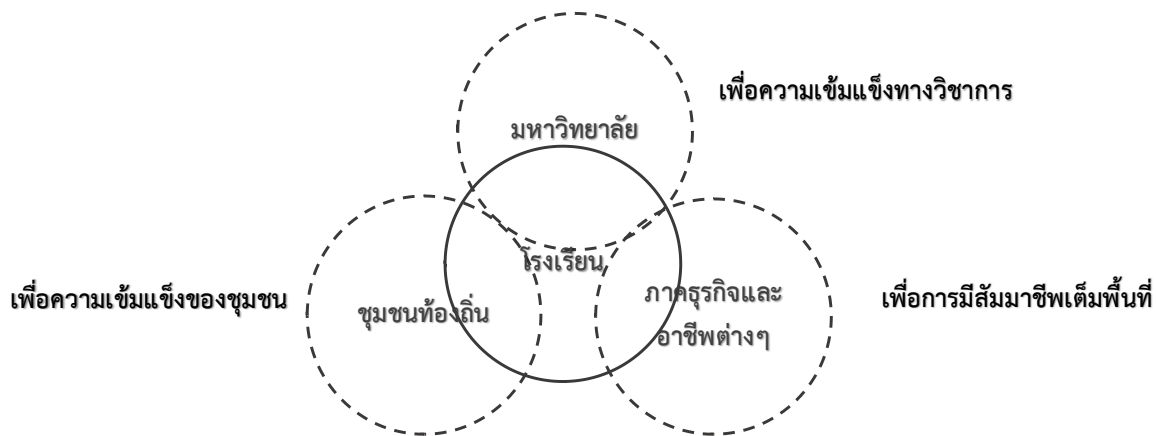
ในการปฏิรูปการเรียนรู้นี้จะเหมือน **“การหงายของที่คว่ำ”** การหงายของที่คว่ำ (อุตตนา นักรโตรี) เป็นคำที่ทางพุทธใช้บ่อยมาก คำว่าเหมือนการถูกครอบไว้ในที่คนไม่เห็นเดือนเห็นตะวัน หงายทำให้ทัศนวิสัยกว้าง เห็นท้องฟ้า เห็นแสงสว่าง

ฉะนั้น โรงเรียนควรเปลี่ยนจากคว่ำเป็นหงาย คือจากจำกัดการเรียนรู้ อยู่กับครูในห้องเรียน เป็นเปิดประตูโรงเรียนสู่ชุมชนและสังคมกว้าง เปิดให้มีการเรียนรู้ ผ่านการปฏิบัติอย่างหลากหลาย ตามความถนัดหรือความสนใจของผู้เรียน

โรงเรียนควรจะทำงานร่วมกับ ๓ ภาคใหญ่ ๆ คือ

- (๑) ชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น
- (๒) กับภาคธุรกิจ และภาคอาชีพอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่
- (๓) กับมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ ที่แล้วมาโรงเรียนกับมหาวิทยาลัยต่างอยู่อย่างแยกส่วน

โรงเรียนจึงไม่ควรอยู่อย่างแยกส่วนอีกต่อไป แต่มีสัมพันธ์ภาพรอบตัว

ครู จะเปลี่ยนบทบาทไป จากการเป็นผู้สอน เป็นผู้เรียนรู้ และผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ ครูที่ทำหน้าที่สอนอย่างเดียว จะหมดสภาพโดยรวดเร็ว มีปัญหาเรื่องคุณภาพครูอย่างเรื้อรังที่แก้ไขไม่สำเร็จ และจะไม่สำเร็จต่อไปตราบเท่าที่ยังไม่ปฏิรูปจากการสอนเป็นการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้

(๕) **โรงเรียนเป็นนิติบุคคล** จากการปฏิรูปการเรียนรู้จากคำว่าเป้าหมายดังกล่าวดังกล่าวในข้อ (๔) ต้องเปลี่ยนสัมพันธ์ภาพของโรงเรียน จาก **สัมพันธ์ภาพทางตั้ง** กับส่วนกลางคือ กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็น **สัมพันธ์ภาพทางราบ** กับพื้นที่ โดยโรงเรียนเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคนในพื้นที่ ส่วนกระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนบทบาทเป็นสนับสนุนเชิงนโยบายและวิชาการ

(๖) **สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้** การเรียนรู้ที่ดีเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดของมนุษย์ ทุกจังหวัดควรมีสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อค้นคว้าวิจัยว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ดีนั้นเป็นอย่างไร และส่งเสริมให้คนทั้งจังหวัด ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนมีการเรียนรู้ที่ดี สถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษาดังกล่าว อาจจะอยู่ในมหาวิทยาลัยใดมหาวิทยาลัยหนึ่งที่เป็นมหาวิทยาลัยคู่จังหวัดดังกล่าวในข้อต่อไป

(๓) **๑ มหาวิทยาลัย / ๑ จังหวัด** ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยทั้งหมด ๑๐๐ กว่าแห่ง รัฐบาลควรมีนโยบายให้มีมหาวิทยาลัยอย่างน้อย ๑ แห่ง ทำหน้าที่พัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ ๑ จังหวัด การเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งจะทำให้มหาวิทยาลัยเข้มแข็งขึ้นจากการทำงานที่เอาสถานการณ์จริงของประเทศเป็นตัวตั้ง การสนับสนุนทางวิชาการโดยมหาวิทยาลัยจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นพัฒนาได้ดีขึ้น

ทุกมหาวิทยาลัยควรมีโจทย์ให้อาจารย์ทุกคณะและสถาบันค้นคว้าคำตอบว่าการเรียนรู้ที่ดีคืออะไร การแสวงหาการเรียนรู้ที่ดีเป็นเรื่องของทุกคณะและสถาบัน ไม่ใช่เรื่องของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เท่านั้น ถ้าแต่ละมหาวิทยาลัยสามารถสร้างผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ขึ้นมาจากคณะและสถาบันต่างๆ สัก ๔๐ - ๕๐ คน จะเป็นพลัง ปฏิรูปการเรียนรู้ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้สามารถรวมตัวกันเป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ ถ้ามีสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้จังหวัดละ ๑ แห่ง ทั้งประเทศก็จะเป็น ๗๖ แห่ง และเมื่อเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ก็จะเป็นพลังอันมหาศาลในการปฏิรูปการเรียนรู้ของประเทศ

(๔) **กลไกประสานการปฏิรูปการศึกษาในจังหวัด** ควรมีทั้งกลไกที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ละประเภทจะมีจุดแข็งต่างกัน จึงควรทำงานประสานกัน

กลไกที่เป็นทางการ คือ คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

กลไกที่ไม่เป็นทางการ แต่ละจังหวัดควรมีการตั้ง **มูลนิธิเพื่อจังหวัด...** (ชื่อจังหวัด) เป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาอย่างบูรณาการของจังหวัด ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือของภาคประชาสังคมจังหวัด ภาคธุรกิจ อดีตข้าราชการในจังหวัด ผู้นำชุมชนท้องถิ่น และบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (ประเทศไทย) จังหวัด โดยเชิญคนเก่าคนแก่ของจังหวัดผู้มีบารมี เป็นประธาน เพื่อการทำงานได้เชื่อมโยงยาวไกล

ทุกจังหวัดจะมีคนเก่าคนแก่ที่มีบารมี เช่น จังหวัดพิจิตร มีนายแพทย์เกษม วัฒนชัย จังหวัดเพชรบุรี มีดร.สุเมธ ตันติเวชกุล จังหวัดตรัง มีนายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา มีทำนองนี้ทุกจังหวัด

ในทุกๆ จังหวัด จะมีกลุ่มคนที่เรียกรวมๆ ว่าประชาคมจังหวัด เป็นคนที่ทำงานพัฒนาจังหวัดในด้านต่างๆ มายาวนาน เป็นกลุ่มคนที่เข้าใจการพัฒนา อย่างบูรณาการและความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น

ในมูลนิธิเพื่อจังหวัด มี **คณะทำงานประสานการปฏิรูปการศึกษาจังหวัด** ซึ่งประกอบด้วย คนที่มีความสามารถสูงในการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ให้เกิดความสำเร็จ หน่วยประสานการปฏิรูปการศึกษาจังหวัดนี้จะเป็นเหมือน **“หน่วยสัมฤทธิ์ศาสตร์”** (Delivery Science Unit) ซึ่งต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์มีประกอประกกันอย่างครบวงจรให้เกิดความสำเร็จ

“หน่วยสัมฤทธิ์ศาสตร์” เพื่อการปฏิรูปการศึกษาจังหวัดนี้เป็นหัวใจของของความสำเร็จ จึงต้องการความเข้าใจและการพัฒนาให้มีคุณภาพสูง ในการนี้ต้องการการสนับสนุนจากผู้รู้

ทั้ง ๘ หัวข้อข้างต้น เป็นการสรุปอย่างย่อของภาพปฏิรูปการศึกษาจังหวัด

กลไกจังหวัดจะต้องได้รับการสนับสนุนทางนโยบาย และทางวิชาการ ดังจะกล่าวต่อไปในข้อ ๔ และข้อ ๕ ข้างล่างนี้

๔.

ภาคีสันับสนุนการปฏิรูปการศึกษา

มีบุคคลและองค์กรที่สนใจการปฏิรูปการศึกษาที่ทำงานในลักษณะต่างๆ อยู่แล้ว ควรรวมตัวกันเป็นภาคีสันับสนุนการปฏิรูปการศึกษา ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และสร้างความเข้าใจทางสาธารณะ

องค์กรที่จะร่วมกันเป็นภาคีสันสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา เมื่อเริ่มต้น คือ

- (๑) มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์ (มสส.)
- (๒) สถาบันอาศรมศิลป์
- (๓) มูลนิธิสยามกัมมาจล (SCBF)
- (๔) สำนักส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)
- (๕) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
- (๖) หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
- (๗) บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคี (ประเทศไทย) จำกัด
- (๘) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- (๙) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- (๑๐) คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาคีสันสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเองกับกลไกปฏิรูปการศึกษาจังหวัด กับคณะกรรมการอิสระ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา รวมถึงจัดให้มีการทำข้อมูลและการสื่อสารเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ภาคีได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการจาก **สสส.** บุคคลและองค์กรที่ร่วมภาคีสันสนับสนุนปฏิรูปการศึกษาจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ และกลายเป็น **เครือข่ายสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาขนาดใหญ่**

๕.

กลไกพัฒนานโยบายปฏิรูปการศึกษา

- (๑) คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ทำหน้าที่ให้คำแนะนำต่อ **กรม.** ต่อกระทรวงศึกษาธิการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลไกปฏิรูปการศึกษาจังหวัด กับภาคีสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา และกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม
- ควรต่ออายุการทำงานของคณะกรรมการคณะนี้เป็น ๕ ปี เช่นเดียวกับคณะกรรมการยุทธศาสตร์และคณะกรรมการปฏิรูปอื่นๆ
- (๒) กระทรวงศึกษาธิการ ปรับบทบาทจากการควบคุมโรงเรียนและสถานศึกษา เป็นองค์กรทางนโยบาย ทำหน้าที่สนับสนุนผู้ปฏิบัติทางนโยบายและวิชาการ
- (๓) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่วิจัยระบบการศึกษา เพื่อใช้ผลการวิจัยพัฒนานโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ของคณะกรรมการอิสระฯ ของ **กรม.** และของจังหวัด
- เนื่องจากการวิจัยระบบการศึกษามีความสำคัญมากสำหรับการพัฒนานโยบาย ความเป็นระบบราชการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อาจไม่มีความคล่องตัวและแข็งแกร่งพอ ควรตั้ง **สถาบันวิจัยระบบการศึกษา** ที่มีความเป็นอิสระ ทำนองเดียวกับสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข สถาบันแห่งนี้อยู่กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- (๔) กระบวนการปฏิรูปการศึกษาจังหวัดทั่วประเทศจะพบประเด็นทางนโยบายที่ควรพัฒนา ทั้งในระดับจังหวัด และระดับชาติ ประเด็นทางนโยบายเหล่านี้ควรนำเข้าสู่การพัฒนานโยบาย

(๕) ภาคนโยบายสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาจะมีประเด็นทางนโยบายที่เสนอต่อ คณะกรรมการอิสระ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา **กรม**, กระทรวงศึกษาธิการ หรือจังหวัด

(๖) มีการจัดประชุมสมัชชาปฏิรูปการศึกษาในระดับจังหวัด ในระดับชาติ และสมัชชาตามประเด็น เพื่อเป็นเครื่องมือติดตามความก้าวหน้า และพัฒนานโยบาย การประชุมระดับชาติปีละครั้งจะเรียกว่า **Education Summit** หรืออะไรก็ตาม จะเป็นเวทีที่ทุกฝ่ายในชาติจะนำประสบการณ์ ความคิด ข้อเสนอเชิงนโยบาย คำมั่นสัญญา สิ่งที่จะทำต่อไป เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกำลังใจ กำลังทางปัญญา กำลังทางนโยบาย ที่จะก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

(๗) เมื่อดำเนินการทั้งหมดที่กล่าวมาจะเกิด **เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา** ขนาดใหญ่ทั้งประเทศที่ เชื่อมโยงฝ่ายปฏิบัติ – ฝ่ายนโยบาย – ฝ่ายสร้างความรู้ – ฝ่ายสนับสนุน เข้าด้วยกัน โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเป็นเครื่องมือ

เครือข่ายปฏิรูปการศึกษานี้จะมีชีวิตของตัวเอง โดยการเรียนรู้จากกันจะขยายตัวและเพิ่มคุณภาพขึ้นเรื่อยๆ อำนาจให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องสืบไป

๖.

สรุป

แบบอย่างการทำเรื่องยากให้สำเร็จ

สังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยเรื่องที่ซับซ้อนและยาก ท้าโลก เรื่องที่ซับซ้อนและยากเป็นเรื่องใหม่ที่วิธีการเก่าๆ ใช้ไม่ได้ผล วิธีการเก่าๆ ก็คือการใช้อำนาจ เงิน การวิพากษ์วิจารณ์หรือตำหนิ การข่มขู่หรือการฟ้อง การใช้ความรุนแรง หรือการใช้ความรู้สำเร็จรูป

กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm) คือการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive learning through action) ระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายนโยบาย ฝ่ายปฏิบัติ ฝ่ายสร้างความรู้ และฝ่ายสนับสนุน

ในรูปแบบที่กำลังเกิดขึ้นและเสนอเพิ่มเติม จะสังเกตว่ามีกลไก “ตัวช่วย” ที่เป็นอิสระ เข้ามาช่วยกลไกภาครัฐหลายอย่าง อันได้แก่

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา
- ภาควิชาสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา
- มูลนิธิเพื่อจังหวัด และหน่วยสัมมนาเพื่อปฏิรูปการศึกษาในจังหวัด
- ๑ มหาวิทยาลัย/๑ จังหวัด และสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ใน ๑ มหาวิทยาลัย/๑ จังหวัด
- สถาบันวิจัยระบบการศึกษา – สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ทั้งองค์กรของรัฐและกลไกอิสระที่เข้ามาช่วย ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใคร แต่มีสัมพันธภาพเชิงการเรียนรู้และส่งเสริมซึ่งกันและกัน (Empowering) อันจะทำให้มีความสุขและพลังสร้างสรรค์ ที่จะฝ่าความยากไปสู่ความสำเร็จ

กระบวนทัศน์ใหม่ในการปฏิรูปการศึกษานี้ ถ้าได้ดำเนินไปสัก ๕ ปี น่าจะเกิดวัฒนธรรมใหม่ในการทำงาน สร้างผลกระทบอย่างสำคัญ และสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีจิตสำนึกและทักษะใหม่ไว้เป็นพลังของประเทศไทย ที่จะก้าวไปสู่ความเจริญในเรื่องต่างๆ เพื่อ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ตามพระปฐมบรมราชโองการของพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล พระผู้ทรงเป็นพลังแผ่นดิน